

A fiatal Juhász Ferenc és a „társadalmi megrendelés”

A költő születésének 90. évfordulója alkalmából

FEUILLETON - LXII. évfolyam, 33. szám, 2018. augusztus 17.

Eörsi István *Tézisek az olvashatatlan költészetéről és Juhász Ferencről* című, *A Szent Tűzözön regéiről* szóló kritikai diskurzushoz kapcsolódó publicisztikájában ekképp foglalja össze véleményét az 1969-ben megjelent kötetről: „Nagy költők olvashatatlan költeményeit is társadalmi szükséglet hozza létre. Ha ez elég erős és körülhatárolt, akkor legalább korokban hatnak a szóbanforgó művek. [...] Juhász újabb művei mögött a társadalmi megrendelés csak határozatlan, elmosódott hangulat, elvont világézés, mely elveszetten kóborol a sok ezer folyosós verslabirintusban.” A „társadalmi megrendelés” hiányával mint a nagy művészet létrehozását lehetetlenné tevő körülménnyel – ahogy az idézet is mutatja – nem a közelmúltban szembesült a Juhász-olvasás, és természetesen nemcsak az ő szövegeinek befogadását változtatta meg az irodalom feltételrendszerének alapvető átalakulása. Eörsi ugyanitt arról is ír, hogy éppen ebből kifolyólag a korai alkotások jelenthetik az életmű későbbi darabjainak aranyfedezetét: „Juhászt senki sem olvasná, ha újabb eposzai előtt nem írta volna meg olvasható – zseniális – verseit.” Meglehetősen sarkos és túlzó állítás, azzal azonban aligha vitatkozhatunk, hogy a szerzőt jó ideig övező kultusz gyökerei a korai művek környékén keresendők. Bár Eörsi nyilvánvalóan nem a negyvenes és az ötvenes évek fordulóján megjelent kötetekre utal (*Szárnyas csikó* – 1949, *A Sántha család* – 1950, *Apám* – 1950), amikor „zseniális” verseket említ, úgy gondolom, éppen ezek azok az alkotások, amelyek leginkább a „társadalmi megrendelés” hitében születtek, és amelyek a későbbi művekkel szembeni olvasói és kultúrpolitikai elvárásokat is meghatározták – akkor is, amikor szerzőjük már felfedezte, hogy írásainak mondandója és formaeszménye nem minden ponton esik egybe a befogadó közeg elképzeléseivel. Ahhoz tehát, hogy Juhász Ferenc költészetfelfogásának viszonylag hamar észlelhetővé vált anakronisztikusságáról beszélhessünk, elengedhetetlen, hogy számot vessünk a pályakezdő művek által megjelenített költői önértelmezésekkel.